

KOLLUK KUVVETLERİNDE ACİL DURUM YÖNETİMİ

Dr.Muhammed Serkan ŞAHİN'in **Kolluk Kuvvetlerinde Acil Durum Yönetimi** konulu makalesi Doç. Dr. Sayın Selim ÇAPAR'ın Editörlüğünü yürüttüğü **Türkiye'de Mevzuat Bağlamında Afet ve Acil Durum Yönetimi** adlı eserin 11. Bölümünde yayımlanmıştır.

11. BÖLÜM

KOLLUK KUVVETLERİNDE ACIL DURUM YÖNETİMİ

Muhammed Serkan ŞAHİN*

GİRİŞ

İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik 4. Maddesi gereği acil durum; İşyerinin tamamında veya bir kısmında meydana gelebilecek yangın, patlama, tehlikeli kimyasal maddelerden kaynaklanan yayılım, doğal afet gibi acil müdahale, mücadele, ilkyardım veya tahliye gerektiren olaylar olarak tanımlanmıştır. (İşyerlerinde Acil Durum Yönetmeliği 18/6/2013 Tarih ve 28681 Sayılı RG.) Ayrıca büyük fakat genellikle yerel imkânlarla baş edilebilen çapta, ivedilik gerektiren tüm durum ve hâller olarak da tanımlanabilir (<https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>).

5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı İle İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun acil durum; toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olaylar ve bu olayların oluşturduğu kriz hâli olarak tanımlanmaktadır (5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun 17/6/2009 Tarih ve 27261 Sayılı RG.).

Acil durum yönetimi; acil durumun meydana gelmesinden hemen sonra başlayarak, etkilenen toplulukların tüm ihtiyaçlarını zamanında, hızlı ve etkili olarak karşılamayı amaçlayan yönetim süreci olarak tanımlanmaktadır. Afet yönetimi sürekli olmayıp, acil durum olarak değerlendirilen bir olayın meydana gelmesi ile başlayarak, acil durumu gerektiren nedenler ortadan kalktığına sona eren bir yönetim şekli olup olaya müdahale ve kısa süreli iyileştirme faaliyetlerini kapsar. Etkin bir acil durum yönetimi; planlı, hazırlıklı ve koordineli olmayı ve olağan yönetimlerden farklı olarak olağan dışı imkân, kaynak ve yetkileri gerektirir. Günümüzde “Bütünleşik Afet Yönetimi Sistemi” olarak adlandırılan model, afet ve acil durumların sebep olduğu zararların

* Dr., Mülki İdare Amiri, İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Daire Başkanı, sahin.mserkan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2655-1287

önlenmesi için tehlike ve risklerin önceden tespitini, afet olmadan önce meydana gelebilecek zararları önleyecek veya en aza indirecek önlemlerin alınmasını, etkin müdahale ve koordinasyonun sağlanmasını ve afet sonrasında iyileştirme çalışmalarının bir bütünlük içerisinde yürütülmesini öngörmektedir (<https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>).

Kısaca hemen müdahale ya da reaksiyon gerektiren, beklenmeyen ciddi bir olay ya da duruma karşı önlem alınması ile böyle bir durumun ortaya çıkması durumunda genel anlamda tüm ihtiyaçların karşılanması sürecine Acil Durum Yönetimi diyebiliriz.

Afet ve acil durum hizmetlerinin koordinasyonundan, eğitim politikalarının oluşturulmasından ve bu konularda mevzuat düzenlemeleri yapılmasından sorumlu olmak üzere 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı yasa ile Başbakanlık'a bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuş ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ilgili yapılan düzenlemeler kapsamında, 15 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan 4 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afetlere müdahale edilmesi ve afet sonrasındaki iyileştirme çalışmalarının süratle tamamlanması amacıyla gereken faaliyetlerin planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi ve etkin uygulanması için ülkenin tüm kurum ve kuruluşları arasında işbirliğini sağlayan, çok yönlü, çok aktörlü, bu alanda kaynakların rasyonel kullanılmasını gözeten, faaliyetlerinde disiplinler arası çalışmayı esas alan iş odaklı, esnek ve dinamik yapıda teşkil edilmiş bir kurumdur (<https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>). Ancak AFAD görev ve sorumluluklarını yerine getirirken bütünlük afet yönetimi sisteminin gereği olarak afet ve acil durumlara etkin mücadele amacı ile bakanlık, kurum ve kuruluşlar, özel sektör ve STK'lar ile iş birliği yapmaktadır. Bu kapsamda çalışmamızda genel kolluk kuvvetlerinin afet ve acil durumlardaki görev ve sorumlulukları incelenecektir.

11.1. AFET ve ACİL DURUMLARA İLİŞKİN KOLLUK KUVVETLERİNİN TEŞKİLAT, GÖREV ve SORUMLULUKLARI

Genel kolluk faaliyetleri; kamu düzenini, toplumun güvenliğini, dirlik ve esenliğini, genel ahlâkını ve sağlığını korumaya yönelik tedbirleri alırken, gerektiğinde kanunların verdiği yetkiyle kişilerin ve toplulukların temel hak ve hürriyetlerini sınırlayabilen bir kamu hizmetidir.

Genel kolluk faaliyetleri kapsamında; kamu düzeninin korunmasını sağlayan, mevzuatla verilen görevleri yerine getiren ve silah kullanma yetkisi bulunan İçişleri Bakanlığına bağlı kuvvetleri polis, jandarma ve sahil güvenlik oluşturmaktadır. Toplumun güven içerisinde yaşamını devam ettirmesine olanak sağlamak üzere İçişleri Bakanlığı bünyesinde bağlı kuruluş olarak görev yapan kolluk kuvvetleri Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilatlanmaktadır.

Silahlı kuvvetlerin insani yardım amaçlı kullanılması çok eski dönemlere dayanmaktadır (Cunny, 1989:1). Ancak afete müdahale hiçbir zaman kolluk kuvvetlerinin temel görevi olarak düşünülmemiştir (Etkin, 2011: 9). Örneğin Emniyet Genel Müdürlüğü'nün temel görevi Kanunlara, Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine, yönetmeliklere, Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak olup; afet/acil duruma müdahale etmek onun için ikinci seviyeli bir görevdir. Kolluk kuvvetleri afet ve acil durumlara ilişkin kendi teşkilat kanunu ve yönetmeliklerinde verilen görevlerin yanı sıra diğer mevzuatlarla kendilerine tevdi edilen görevleri de yerine getirmektedir.

Ülkemizde yaşanan afetlerden elde edilen tecrübeler doğrultusunda afetlere etkin müdahaleyi sağlamak amacıyla 2014 yılında Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) hazırlanmıştır (*Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) 2014, s1*). Ülkemizde yaşanan afetlerden elde edilen tecrübeler doğrultusunda afetlere etkin müdahaleyi sağlamak amacıyla 2014 yılında Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) hazırlanmıştır (*Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) 2014, s1*). Afet ve Acil durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliğinin güncellenmesi doğrultusunda yeni TAMP 15 Eylül 2022 tarih ve 31954 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 6053 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile güncellenerek yürürlüğe konulmuştur.

TAMP'nın amacı; afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak çalışma grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak, afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirlemektir. TAMP, ülkemizde yaşanabilecek her tür ve ölçekte, afet ve acil durumlara müdahalede görev alacak bakanlık, kurum ve kuruluşlar, özel sektör, STK'lar ve gerçek kişileri kapsar. TAMP ile entegre planlama yaklaşımı ve modüler yapısıyla afet sırasındaki operasyon risklerini en aza indirecek bir sistem kurgulanmıştır.

Bu kapsamda TAMP genel kolluk kuvvetlerini ilgilendiren "Güvenlik ve Trafik Hizmetleri" ile "Tahliye ve Yerleştirme Planlama" Çalışma Gruplarının ana çözüm ortağı olarak koordinasyon görevi İçişleri Bakanlığı'na verilmiştir.

Bu görevlerden, güvenlik ve trafik hizmetleri Emniyet Genel Müdürlüğünce, tahliye ve yerleştirme planlama hizmetleri Jandarma Genel Komutanlığınca destek çözüm ortakları ile müştereken yürütülmektedir (TAMP, 2022, s.36).

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), ana çözüm ortağı olduğu "Arama ve Kurtarma Çalışma Grubu"na destek çözüm ortağı olarak, Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde yer alan Jandarma Arama Kurtarma (JAK), Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan Polis Arama Kurtarma (PAK) ve Sahil Güvenlik Komutanlığının arama ve kurtarma unsurları görev almaktadır.

11.1.1. Emniyet Genel Müdürlüğü

2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 1 inci maddesinde kanunun amacı; polis, asayiş amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin etmek ve yardım isteyenlerle yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere muavenet etmek (2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu 14/07/1934 Tarih ve 2751 Sayılı RG) olarak belirtilmiştir.

Söz konusu kanunun 2. maddesine göre polisin genel emniyetle ilgili görevleri iki bölümden oluşmaktadır.

- a. Kanunlara, Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine, yönetmeliklere, Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak,
- b. İşlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak.

Kamu düzeni ve kamu güvenliğinin sağlanmasından sorumlu olan polis; amirinden aldığı emri, kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve yönetmelik hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı emri verene bildirir. Ancak, amir emrinde ısrar eder ve bu emrini yazılı olarak yenilerse, emir yerine getirilir. Bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir hiçbir suretle yerine getirilmez. Yerine getirenler sorumluluktan kurtulamaz. Ancak istisnalar kanunda belirtilmiştir. Aşağıda yazılı hallerde;

- a) Can, ırz veya mal emniyetini korumak için,
- b) Devletin şahsiyetine karşı işlenen cürümlerin faillerini yakalamak veya delillerini tespit etmek için,
- c) Devlet kuvvetleri aleyhine, yalnız veya toplu olarak taarruz veya mukavemette bulunanları yakalamak veya bunların taarruz veya mukavemetlerini def etmek için,

- d) Hükümete karşı, şiddet kullanan veya gösteren veya mukavemet edenlerin yakalanması, taarruz veya mukavemet edenlerin def edilmesi için,
- e) Zabıtaca muhafaza altına alınan şahıslara, bina veya tesislere, meskûn veya gayrimeskûn yerlere vakia olacak münferit veya toplu tecavüzleri def etmek için,
- f) Ağır cezalı bir suçun sanığı olarak yakalandıktan sonra zabıta kuvvetlerinin elinden kaçmakta olan şahısların yakalanması için,
- g) İşlenmekte olan bir suçun işlenmesine veya devamına mâni olmak için,
- h) Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda, zabıta tarafından suç delillerinin tespiti veya suç faillerinin yakalanması maksadıyla yapılacak aramalar için,
- i) Kanunsuz toplantı veya kanunsuz yürüyüşleri dağıtmak veya suçlularını yakalamak için,
- j) Yangın, su baskını, yer sarsıntısı gibi afetlerde olay yerinde görevlilerce alınması gereken tedbirler için,
- k) Umuma açık yerlerde yapılan her türlü toplantı veya yürüyüşlerde veya törenlerde bozulan düzeni sağlamak için,
- l) Herhangi bir sebeple tıkanmış olan yolların trafiğe açılması için,
- m) Yukardaki maddeler dışında diğer kanunlarda istisnai olarak zabitanın sözlü emirle yapmaya mecbur tutulduğu haller için, **yetkili amir tarafından verilecek sözlü emirler derhal yerine getirilir. Bu emirlerin yazılı olarak verilmesi istenilemez. Bu hallerde emrin yerine getirilmesinden doğabilecek sorumluluk emri verene aittir.** (2559 Sayılı Polis Vazife Ve Salahiyet Kanunu 14/07/1934 Tarih ve 2751 Sayılı RG.) Hükümlerine yer verilmiştir.

Yukarıda da görüldüğü üzere kanunsuz emir statüsüne istisna getirilerek afet olaylarında gerekli tedbirlerin alınması sözlü emrin yerine getirilmesini gerektirmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğünün afet ve acil durumlara ilişkin görevlerine bakıldığında;

Emniyet Genel Müdürlüğü Belge Yönetimi ve Koordinasyon Daire Başkanlığında Afet ve Acil Durum Yönetimi Şube Müdürlüğü bulunmaktadır. Şube Müdürlüğü 13.10.2010 tarihli Bakanlık Makamının onayı ile kurulmuştur. Ülkemiz genelinde meydana gelebilecek bir afete karşı, afet öncesi, sırası ve sonrasında Afet ve Acil Durum Yönetimi Şube Müdürlüğünün görevleri şu şekilde sıralanmıştır (<https://www.egm.gov.tr>).

- a. AFAD koordinesinde hazırlanan TAMP kapsamında İçişleri Bakanlığına (Emniyet Genel Müdürlüğü) tevdi edilen görevlerin teşkilat içerisinde koordinesini sağlamak ve AYDES (Afet Karar Destek Yönetim Sistemi) programını kullanmak,
- b. AYDES üzerinden belirleyen TAMP Ulusal ve Yerel Düzey Hizmet Gruplarının afette kullanacağı envanter (personel, araç-gereç, malzeme vb.) bilgilerinin sisteme kaydedilmesi amacıyla eğitim verilen Personel, İdari ve Mali İşler, İkmal ve Bakım, İnşaat Emlak, Güvenlik, Haberleşme, Havaçılık, Koruma, Kriminal, Özel Harekât ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlıklarınca yapılan veri girişlerini takip etmek.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Şube Müdürlüğü 8 büro amirliğinden oluşmaktadır. Haber alma Büro Amirliğinde görevli personel, 7/24 esasına göre ülke genelinde polis sorumluluk bölgesinde meydana gelen büyük toplumsal olaylar, afet ve acil durumlar ile ani gelişen olayları takip etmekte, olaylar ile ilgili bilgileri ivedilikle toplayarak üst yönetim kademesine arz etmektedir. Şube Müdürlüğü aynı zamanda Emniyet Genel Müdürlüğünün Koordinasyon Merkezi olma özelliği taşımaktadır. Koordinasyon Merkezinde Şube Müdürlüğü personeli haricinde ilgili birimlerden de personel de görev yapmaktadır.

Ülkemiz genelinde bir afet ve acil durumun meydana gelmesi halinde; Genel Müdürün talimatı ile Koordinasyon Merkezinde, Genel Müdür ya da görevlendireceği bir Genel Müdür Yardımcısı başkanlığında ilgili birimlerin temsilcileri ile Koordinasyon Kurulu oluşturularak faaliyete geçirilmektedir. Kurul ikinci bir talimata kadar görevlerini yürütmektedir. Koordinasyon Merkezin bilgi kaynağı daire başkanlıkları ile il emniyet müdürlükleridir. Merkeze 81 il ve 922 ilçeden Kent Güvenlik Yönetim Sistem (KGYS) görüntü transferi ile 81 ilden 84 cihazla 3G, 4,5 G canlı yayını yapılabilmektedir.

Bu çerçevede Emniyet Genel Müdürlüğü Koordinasyon Merkezinin hedefi özetle; ülke geneli polis sorumluluk bölgesinde meydana gelen büyük toplumsal olaylar, afet acil durumlar ile ani gelişen olaylar ve muhtemel krizlerin etkili bir şekilde yönetilebilmesi için üst karar vericilerin karar vermesine esas teşkil edecek olgunlukta bilgileri en kısa zamanda toplamak ve dağıtılmasını sağlamaktır.

Afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak hizmet grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlayan, afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirleyen TAMP "Güvenlik ve Trafik" hizmetleri bir çalışma grubu olarak yer almıştır (TAMP, 2022, s36).

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü koordinasyonunda yürütülen, Güvenlik ve Trafik Çalışma Grubunun genel anlamdaki görevi; afet ve acil durum bölgesinde asayiş, can ve mal güvenliğini sağlamak, kamu düzenini bozabilecek, hizmetin yapılmasını ve sürdürülmesini engelleyebilecek faaliyetlere mâni olmak şeklinde tanımlanmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü ana çözüm ortağı olarak bu görevi destek çözüm ortağı olarak belirlenen diğer bakanlık, kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde yürütmektedir.

TAMP kapsamında; Güvenlik ve Trafik hizmetlerine ilişkin hazırlık, planlama ve ihtiyaç halinde uygulamaya yönelik işlemlerde İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi Başkanlığı (GAMER) ve AFAD koordineli olarak çalışmalarını sürdürmektedirler.

Ayrıca arama kurtarma faaliyetine ilişkin olarak; Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde ve Güvenlik Daire Başkanlığı'nın koordinesinde Ankara ve İstanbul Takviye Hazır Kuvvet Müdürlüklerinde "Arama ve Kurtarma Şube Müdürlükleri", Ankara, Diyarbakır, Elâzığ, Erzurum, İstanbul, İzmir ve Van İl Emniyet Müdürlüklerinde "Arama ve Kurtarma Birlik Amirlikleri" kurulmuştur.

Afet durumunda, bölgenin güvenliği ve anında müdahale için trafik ve asayiş tedbirlerini alan emniyet birimlerimize, arama kurtarma faaliyetlerinde yer almak üzere **PAK birimleri** Elazığ depreminin ardından İçişleri Bakanlığının talimatı ile Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde afet ve acil durumlarda görevlendirilmek ve arama kurtarma kapasitesini arttırmak üzere 4 Şubat 2020 tarihinde kuruldu (<https://www.egm.gov.tr/polis-arama-kurtarma>).

Gönüllülük esasına dayalı, genç dinamik, psikolojik ve fiziki yeterliliği olan personelden oluşan PAK Ekiplerine, AFAD ile koordineli şekilde 6-8 haftalık dönemlerde Kentsel Arama ve Kurtarma Temel Eğitimi, Dağcılık Kış Temel Eğitimi ve Çığda Arama Kurtarma Eğitimleri verilmektedir. Ankara, İstanbul, İzmir başta olmak üzere ülke genelinde toplam 13 ilde faaliyet gösteren PAK Ekipleri, ulusal ve uluslararası tatbikatlarda da yer almaktadırlar. Afetlere müdahale konusunda AFAD ile koordineli şekilde afet bölgelerinde çalışmalarını yürüten PAK Birimleri bünyesinde 4 enkaz arama ve kurtarma köpeği de bulunmaktadır (<https://www.egm.gov.tr/polis-arama-kurtarma>).

Ayrıca AFAD tam teçhizatlı 3 (üç) adet orta tonaj arama ve kurtarma aracı Polis Teşkilatına hibe edilerek, Polis Arama Kurtarma biriminin kullanımına verilmiştir. Bununla beraber afet bölgelerinde afetzedelerin acil gıda ihtiyacını karşılamak üzere, aynı anda on bin kişiye sıcak yemek verebilecek kapasiteye

sahip, iki adet mobil mutfak Emniyet Genel Müdürlüğünce satın alınarak hizmete hazır hale getirilmiştir.

Yine afet durumlarında olay yeri inceleme ve afet kurbanlarının (doğal afetler, ölümlü büyük kazalarda meydana gelen) kimliklendirilmesi çalışmalarının yürütülmesi amacıyla Kriminal Daire Başkanlığı bünyesinde 81 İl Emniyet Müdürlüğü'nde Olay Yeri İnceleme Şube Müdürlüğü altında Afet Kriminal İnceleme (AKİ) Büro Amirliği 01.06.2020 tarihinde Felaket Kurbanlarını Kimliklendirme Büro Amirliği yerine kurulmuştur. Kurulmasının ardından afetlerde yaşanabilecek zorluklara karşı personellere Bütünleşik Afet Yönetimi Sistemine katkı sağlayacak şekilde Afet Kriminal İnceleme eğitimi verilmiştir (<https://www.egm.gov.tr/kriminal/olay-yeri-inceleme-sube-mudurlugu>).

11.1.2. Jandarma Genel Komutanlığı

Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 24'üncü maddesine dayanılarak hazırlanmış ve 12/12/2016 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikte; jandarmanın teşkilat, görev, yetki ve sorumlulukları, diğer makamlarla ilişkileri, birlikte çalışma ve iş birliği esasları dâhil komuta ve kontrol ilişkileri düzenlenmiştir. Bu yönetmeliğin 8. Maddesinde Jandarma Teşkilatının görev sınırı, mülki, adli ve askeri görevler olarak belirlenmiştir. Bu görevler (2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev Ve Yetkileri Kanunu 12/3/1983 Tarih ve 17985 Sayılı RG.):

- a) **Mülki görevler:** Emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, ceza infaz kurumlarının dış korumalarını sağlamak, trafik hizmetlerini yürütmek, arama kurtarma görevlerini yapmak, hassas ve kritik öneme sahip tesislerin korunmasına ilişkin önlemleri ilgili kuruluşlarla işbirliği içinde sağlamak,
- b) **Adli görevler:** İşlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmak ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmek.
- c) **Askeri görevler:** Seferberlik ve savaş hallerinde Bakanlar Kurulunun uygun gördüğü bölümleriyle kuvvet komutanlıkları emrinde görev icra etmek ile Genelkurmay Başkanının talebi üzerine Bakanın, illerde ise garnizon komutanının talebi ve valinin onayıyla verilen askeri görevleri icra etmek şeklinde sıralanmıştır.

25 Temmuz 2016 tarihinde yayımlanan 668 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Jandarma Genel Komutanlığının İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır

(668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler İle Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 27.07.2016 Tarih ve 29783 Sayılı RG). Bu bağlılıktan dolayı, gerginlik, kriz, seferberlik ve savaş hali alarm durumundaki faaliyetler, İçişleri Bakanlığı Milli Alarm Sistemi Yönergesinde yer alan tedbirlerin esaslarına göre yürütülmektedir.

Jandarma Genel Komutanlığı muhtemel kriz durumlarında faaliyetlerini Asayiş Başkanlığının sorumluluğunda, Cari Harekât Daire Başkanlığı vasıtasıyla Harekât Merkezlerince yerine getirmektedir. Jandarma Genel Komutanlığı Harekât Merkezi, cari faaliyetlerini ve sorumluk bölgesindeki tüm olaylar ile polis bölgesindeki önem arz eden olayları, 24 saat esasına göre takip etmekte olup önemli olayları bilgi notunu dönüştürülerek ilgili genel merkezlerle anında paylaşmakta ve diğer kurum ve kuruluşlarla bilgi akışı ve koordinasyon faaliyetlerini ise kurum temsilcileri vasıtasıyla yerine getirmektedir.

Ayrıca Güvenlik ve asayiş alanında faaliyet gösteren birim ve kuruluşlar arasında koordinasyon ve iş birliğini sağlamak üzere, İçişleri Bakanlığı merkezinde ve illerde GAMER kurularak faaliyete geçirilmiş ve Jandarma Genel Komutanlığı tarafından bu merkezler için TMK düzenlemesi yapılmıştır. Muhtemel bir acil durum halinde İçişleri Bakanlığı GAMER ile AFAD Başkanlığı Afet ve Acil Durumlar Yönetim Merkezine görevlendirilmek üzere personel planlaması yapılmıştır. Ayrıca illerde 112 Acil Çağrı Merkezleri faaliyete geçmeye başlamış olup, (81) il için Jandarma Genel Komutanlığı tarafından bu merkezler için TMK düzenlemesi yapılmıştır.

Jandarma Teşkilatının afet ve acil durumlara ilişkin görevlerine bakıldığında;

Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin “Olağanüstü durum ve olaylara ilişkin görevler” başlıklı 14’üncü maddesinde Jandarma; yangın, sel, deprem, toprak kayması, çığ ve benzeri olaylardan bilgi edindiğinde, kendi amirlerine ve ilgili kamu görevlilerine haber verir. Ayrıca gecikmeksizin olay yerine gider ve gerekli bütün önlemleri alır. Kurtarılan eşyanın yitip, yağmalanmaması için önlem alır. Yangının nedenlerini, diğer olayların yol açtığı zararları ve kurtarılan nesnelere cins ve miktarını saptar. Olayla ilgili olarak düzenlenen tutanağın bir örneğini mülki amire, bir diğer örneğini de Cumhuriyet savcılığına verir. Ayrıca 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun ile ilgili diğer mevzuat hükümlerinin öngördüğü görevler anılan Kanun ve mevzuat çerçevesinde yürütülür (Jandarma Teşkilat, Görev Ve Yetkileri Yönetmeliği 12/12/2016 Tarih ve 2016/9741 BKK, 21.01.2017 Tarih ve 29995 Sayılı RG).

Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin “Acele hallerde kapalı yerlere girme yetkisini” düzenleyen 48 inci maddesinde Jandarma; imdat istenmesi veya yangın, su baskını ve boğulma gibi büyük tehlikelerin haber verilmesi veya görülmesi hallerinde bu tehlikelerden kişileri kurtarmak amacıyla, bir suçun işlenmesine veya işlenmekte olan bir suçun devamına engel olmak için, konutlara, işyerlerine ve eklentilerine girebilir. Hükmü ile acil durum hallerinde jandarma personeline görev ve sorumluluğu verilmiştir.

TAMP Tahliye, Yerleştirme ve Planlama” hizmetleri bir çalışma grubu olarak yer almıştır. Jandarma Genel Komutanlığı koordinasyonunda yürütülen bu çalışma grubunun görevi, afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak tahliyenin planlaması, uygulaması ve yerleştirme işlemlerinin yapılmasına yönelik koordinasyonun sağlanması olarak belirlenmiştir.

TAMP kapsamında; Tahliye, Yerleştirme ve Planlamaya ilişkin hazırlık, planlama ve ihtiyaç halinde uygulamaya yönelik işlemlerde İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı, GAMER Başkanlığı ve AFAD Başkanlığı koordineli olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Bu kapsamda TAMP ile Başkanlık AFAD Merkezi ile Bakanlık Afet Yönetim Merkezleri ve İl AFAD Merkezleri üçgeninde Ulusal Afet Müdahale Sistemi'nin modeli oluşturulmuştur. Ayrıca Bakanlık, kurum ve kuruluş düzeyinde kurulan çalışma grupları da koordinasyonundan ve hazırlanmasından sorumlu oldukları Ulusal Çalışma Grubu Planlarında “Hizmet Modelini” oluştururlar. Oluşturulan bu alt modeller ulusal afet müdahale sisteminin parçalarını teşkil eder. Ulusal düzeyde oluşturulan çalışma grupları ile yerel düzeyde oluşturulan çalışma grupları arasındaki ilişki, yerele yani afet bölgesine destek fonksiyonunun icrasıdır. Ülke çapında standardın sağlanması amacıyla yerel düzeydeki afet müdahale yönetimi ulusal düzey tarafından tek bir model olarak tasarlanacaktır. Ulusal düzeyde müdahale sistemi ulusal düzeyin yerel düzeye nitelikli destek vermesi üzerine tasarlandığından küçük illerde de çalışma grubunun kurulması ve çalıştırılması mümkündür (TAMP, 2022).

TAMP kapsamında Jandarma Genel Komutanlığını ilgilendiren bir diğer husus da; afet bölgesinde İl AFAD Merkezi içinde ihbar takip masası ve emniyet, jandarma, sahil güvenlik (sahildar iller için), askeri birlikler, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü ve diğer kamu kurumları personelinden oluşan gezici ilk tespit ekipleri kurulması ve yapılan tüm saha tespitleri, ihbar takip masasında toplanarak AFAD Merkezi ile paylaşılmasıdır (TAMP, 2022).

Ayrıca Lojistik ve Bakım Servisinin Çalışma Grupları başlığı altında Afet Aynı Bağış, Depo Yönetimi ve Dağıtım Grubu oluşturulmuş Jandarma Genel

Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü destek ve çözüm ortağı olarak sayılmıştır. Çalışma grubunun görev ve sorumlulukları şu şekilde sayılmıştır (TAMP, 2022).

- Dağıtım kriterlerini belirlemek.
- Gıda güvenliği için denetim yaptırmak ve soğuk hava depoları kurdurmak.
- Talep edilen ihtiyaçları ilan etmek ve tedarik zinciri kurmak.
- Afetzedelere gönderilen aynı bağışların önceden belirlenmiş depolarda toplanmasını ve tasnifini sağlamak.
- İleri dağıtım noktaları kurmak, yönetmek.
- Aynı bağışların kayıtlarını tutmak.
- Gelen talep doğrultusunda yardımların dağıtım merkezlerine iletilmesini sağlamak.
- Yardım dağıtım merkezlerini belirlemek ve çalıştırmak.
- Yardım dağıtım çalışmalarını yürütmek.

Gerek arama kurtarma faaliyetlerinde gerekse afet bölgesinin çevresinde suç ve suçluluğun önlenmesinde aktif rol oynayan kolluk görevlilerinin de önemli bir yönetim aktörü olduğunu belirtmek gerekmektedir (Avaner, Ayas,2021). Bu kapsamda Arama kurtarma faaliyetine ilişkin olarak Jandarma Komando Özel Asayiş Komutanlığı'nın-JÖAK bünyesinde kurulan Jandarma Arama Tabur Komutanlığı (JAK Taburu), Jandarma Arama Kurtarma Timleri ve Sualtı Arama Kurtarma Timlerinden oluşmaktadır (<https://www.jandarma.gov.tr/joak/jak-tabur-komutanligi>).

JAK Taburu'nun görevi; deprem, çığ, sel, su baskını ve toprak kayması gibi afet ve kazalarda arama kurtarma faaliyeti icra etmek, dağ, kanyon, uçurum, mağara, kuyu, bina gibi yerlerde kazaya uğrayan, kaybolan veya yardım isteyenlere yönelik arama kurtarma faaliyeti icra etmek, iç sularda kazaya uğrayanları kurtarmak, su üstü ve su altında kaybolan şahıslar ile suç delillerini aramak ve bulmak olarak belirlenmiştir (Kaspak, 2021).

JAK Timleri; Ankara'da konuşlu JAK Taburuna ilave olarak illerde Jandarma Arama Kurtarma Timleri kurulmuştur. Ülkemizdeki kayak merkezlerinde meydana gelen kaybolma, pistte yaralanma gibi olaylara müdahale etmek ve dağ, mağara, kanyon, uçurum gibi arazi kesimlerinde arama kurtarma faaliyetlerini icra etmek maksadıyla kurulmuştur.

Sualtı Arama Kurtarma Timleri; Jandarma sorumluluk bölgesinde meydana gelen suda boğulma olaylarına zamanında müdahale edilebilmesi ve kaybolan

şahısların bulunabilmesi maksadıyla kurulmuştur (<https://www.jandarma.gov.tr/jandarma-suulti-arama-ve-kurtarma-timleri-sak>).

11.1.3. Sahil Güvenlik Komutanlığı

Sahil Güvenlik Komutanlığı Türkiye'nin yüzölçümünün yaklaşık yarısına eşit bir sahaya karşılık gelen deniz alanlarında görev yapmaktadır. Bu alan ülkemizin egemenlik yetkileri bakımından iç sular, karasuları, münhasır ekonomik bölge, Türk arama kurtarma bölgesi içerisinde kalan karasuları ile uluslararası sular gibi farklı katmanlara sahiptir.

Komutanlık, deniz yetki alanlarında 14 bakanlık ile koordineli olarak ülkemizin hak ve menfaatlerini korumakla görevli olup, bu görevler kara üzerinde icra edilen görevlere göre farklı konseptlere sahiptir. Farklı deniz yetki alanlarında meydana gelen olaylar, içinde bulunulan koşullara göre esnek bir yönetim ve hareket tarzı gerektirmekte, bazen ülkemizin dış ilişkilerini etkiler düzeye de çıkabilmektedir.

Örnekleme yapmak gerekirse, 1996 yılında Figen Akat isimli Türk bandıralı ticari geminin Kardak bölgesinde karaya oturması "Kardak Krizi" olarak bilinen siyasi bir soruna dönüşmüştür. Hâlihazırda bile Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından Kardak bölgesine özel önem verilmekte ve bölgedeki faaliyetler doğrudan Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından ilgili kurumlar ile koordineli olarak anlık gelişmelere göre yönetilmektedir.

Kardak Bölgesinde Türk Sahil Güvenlik Botu ile Yunan SG Botu arasında yaşanabilecek kriz Sahil Güvenlik Komutanlığınca çözülebilecek olsa da bölgede Yunan Deniz Kuvvetleri Komutanlığı bağlı bir savaş gemisi olması durumunda krizin çözümü için Dışişleri Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin de krize müdahil olması gerekebilecektir.

Diğer bir örnek ise; 1979 yılında 96 bin ton ham petrol taşıyan Romanya bayraklı Independanta isimli tankerin İstanbul Boğazında Yunanistan bayraklı bir ticari gemi ile çatışmasıdır. Bu olayda meydana gelen patlamalar neticesinde, olay yerinde Kabataş ve Kadıköy cephesine bakan evler ve bu evlerde yaşayan insanlar ciddi miktarda zarar görmüş, 96 bin tonluk ham petrol yaklaşık bir ay boyunca denizde yanmıştır. Böyle bir olaya müdahale etmek için de devletin tüm kurumlarının birlikte yönettiği bir kriz yönetimi organizasyonu ile mümkün olabilecektir.

Denizlerde yaşanan olaylarda, kurumlar arası koordinasyon ön plana çıkmaktadır. Örnek olarak 27 Nisan 2017 tarihinde yaşanan bir başka olayda, canlı hayvan yüklü, Togo bayraklı bir ticari gemi İstanbul Kilyos'un yaklaşık 18

deniz mili kuzeyinde, karasuları dışında ancak Türk Arama Kurtarma Bölgesi içerisinde Rusya Federasyonu'na ait RFS LIMAN isimli askeri gemi ile çatışmış ve askeri gemi batmıştır. Olayı müteakip kazazede mürettebatın kurtarılmasında Sahil Güvenlik Komutanlığı bağlı unsurlarının yanı sıra Türk Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü unsurları da görev almıştır.

Yine benzer şekilde 01 Kasım 2017 tarihinde yaşanan bir başka olayda ise İstanbul Şile 7.5 NM açığında batan BİLAL BAL isimli ticari gemi ile ilgili arama kurtarma faaliyetlerine Sahil Güvenlik Komutanlığı unsurlarının yanı sıra Deniz Kuvvetleri Komutanlığı ve Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü unsurları da iştirak etmiş ve arama kurtarma faaliyetleri yaklaşık bir ay süreyle devam etmiştir.

Verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere Sahil Güvenlik Komutanlığı sorumluluk sahasında meydana gelen muhtelif olaylar, denizcilik tecrübesine sahip birimler tarafından çok boyutlu bir yaklaşım ile ele alınarak farklı kurumlar ile süratli koordinasyon ve reaksiyon gerektirmektedir.

Türk Arama Kurtarma Bölgesinde yer alan deniz alanlarında, arama kurtarma faaliyetlerinin genel koordinatörü Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığıdır. Hali hazırda denizcilik olaylarında eşgüdümün sağlanması ve krizlere müdahale etkinliğinin artırılmasına yönelik olarak Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı koordinesinde muhtelif çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda Amerika'da Sahil Güvenlik Komutanlığı bünyesinde teşkil edilmiş olan Ulusal Tepki Merkezi'ne benzer şekilde Tekirdağ'da Ulusal Deniz Emniyeti ve Acil Müdahale Merkezi (UDEM) kurulum çalışmaları devam etmektedir.

Bahse konu merkezin büyük çaplı kaza ve afetler sonucu denizde meydana gelecek olan petrol ve kimyasal madde kirliliklerine müdahale etkinliğini artırması hedeflenmekte, merkezde ayrıca deniz emniyeti, ulusal izleme ve tahmin sistemleri gibi konularda da çalışmalar yürütülmesi planlanmaktadır.

Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 23'üncü maddesine dayanılarak hazırlanmış ve 12/12/2016 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Yönetmelikte; Sahil Güvenlik Komutanlığının teşkilat, görev, yetki ve sorumlulukları, diğer makamlarla ilişkileri, birlikte çalışma ve iş birliği esasları dâhil komuta ve kontrol ilişkileri düzenlenmiştir. Bu yönetmeliğin 8 inci maddesinde Sahil Güvenlik Teşkilatının görev sınırı, mülki, adli ve askeri görevler olarak belirlenmiştir. Bu görevler;

- a. Mülki görevler:** Emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, ceza infaz kurumlarının dış korumalarını sağlamak, trafik hizmetlerini yürütmek, arama kurtarma görevlerini yapmak, hassas ve kritik öneme sahip tesislerin korunmasına ilişkin önlemleri ilgili kuruluşlarla iş birliği içinde sağlamak,
- b. Adli görevler:** İşlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmak ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmek.
- c. Askeri görevler:** Seferberlik ve savaş hallerinde Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenecek bölümleri ile Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrinde görev icra etmek ve Bakanın izni ile Deniz Kuvvetleri Komutanlığınca planlanan eğitim ve tatbikatlara asıl görevlerini aksatmayacak şekilde katılmak.

Sahil Güvenlik Teşkilatının afet ve acil durumlara ilişkin görevlerine bakıldığında;

- Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin "Olağanüstü durum ve olaylara ilişkin görevler" başlıklı 29 uncu maddesinde "Sahil Güvenlik; yangın, sel, deprem, toprak kayması, çığ ve benzeri olaylardan bilgi edindiğinde, kendi amirlerine ve ilgili kamu görevlilerine haber verir. Ayrıca gecikmeksizin olay yerine gider ve gerekli bütün önlemleri alır. Kurtarılan eşyanın yitip, yağmalanmaması için önlem alır. Yangının nedenlerini, diğer olayların yol açtığı zararları ve kurtarılan nesnelerin cins ve miktarını saptar. Olayla ilgili olarak düzenlenen tutanağın bir örneğini mülki amire, bir diğer örneğini de Cumhuriyet savcılığına verir. 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun ile ilgili diğer mevzuat hükümlerinin öngördüğü görevler anılan Kanun ve mevzuat çerçevesinde yürütülür Hükümlerine yer verilmiştir.
- Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin "Acele hallerde kapalı yerlere girme yetkisini" düzenleyen 48 inci maddesinde "Sahil güvenlik; Yardım istenmesi veya tsunami, fırtına, yangın ve boğulma gibi büyük tehlikelerin haber verilmesi veya görülmesi hallerinde bu tehlikelerden kişileri kurtarmak amacıyla, bir suçun işlenmesine veya işlenmekte olan bir suçun devamına engel olmak için, deniz araçlarının konut ve kamuya açık olmayan özel işyeri sayılabilecek yerleri ile eklentilerine girebilir." Hükümüne yer verilmiştir.
- Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin "Suç ve diğer önemli olayların bildirilmesini" düzenleyen 63 üncü maddesinde

ise Sahil Güvenlik; bölgelerindeki her türlü suçları ve sonuçlarını, ülkenin emniyet ve asayişini bozan ya da bozacak olan olayları, yangın, su baskını gibi afetleri, haber aldıkları salgın ve bulaşıcı hastalıkları, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, nitelikleri Anayasada gösterilen Cumhuriyeti yıkmaya, sarsmaya ve bölmeye yönelik propagandalar konusunda edindikleri bilgileri, il veya ilçenin asayiş veya güvenliğini etkileyecek mahiyetteki kovuşturma ve soruşturmaları, vakit geçirmeksizin mülki amire sözlü ya da yazılı olarak bildirir. Suçla ilgili görülen olaylar aynı zamanda Cumhuriyet savcılığına da bildirilir. Hükümlerine yer verilmiştir.

Ayrıca Sahil Güvenlik Komutanlığı arama kurtarma faaliyetlerine ilişkin hususlar Türk Arama ve Kurtarma Yönetmeliği 5. Maddesinde Arama Kurtarma Bölgesinde (AKB) kıyılardan itibaren deniz sahalarındaki Arama Kurtarma faaliyetlerinin koordinatörü Sahil Güvenlik Komutanlığıdır. Bu kapsamda Sahil Güvenlik Komutanlığı Deniz- Arama ve Kurtarma Koordinasyon Merkezleri kurar, uluslararası standartlarda, uygun yeterli malzeme, teçhizat ve personel ile donatır. Deniz Arama Kurtarma faaliyetlerini Ana Arama ve Kurtarma Koordinasyon Merkezi (AAKKM) adına koordine ve icra eder.

Türk Arama ve Kurtarma Yönetmeliğinin 7. Maddesinde İçişleri Bakanlığına (Jandarma Genel Komutanlığı-Genelkurmay Başkanlığı ile koordine edilerek, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü); ilgili teşkilatları uluslararası seviyede araç, gereç ve yeterli personel ile donatma görevi verilmiştir. Ayrıca bünyesinde bulunan kuruluşlara bağlı araç, gereç ve personeli, Ana Arama ve Kurtarma Koordinasyon Merkezi veya ilgili Arama ve Kurtarma Koordinasyon Merkezinin (AKKM) talepleri doğrultusunda yapılacak Arama Kurtarma faaliyetinin niteliğine göre tek tek veya beraberce tahsis etme görevi verilmiştir. Bu kapsamda il sınırları içerisinde valiliğe yapılan Arama Kurtarma (AK) maksatlı müracaatlarda ildeki imkanların seferber edilmesini, mahalli idareler ve sivil savunma teşkilatlarının Arama Kurtarma faaliyetlerini yürütmek üzere özel düzenlemeler yapmasını ve gerekli tedbirleri almasını sağlama ve AK faaliyetlerine ilişkin görevlendirme, koordinasyon teşkilat, muharebe ve eğitim hususları kapsayan kendi özel yönergesini yayınlama görevi verilmiştir.

Sahil Güvenlik Komutanlığına; Deniz AKKM'yi ve Arama Kurtarma faaliyetlerinin icra edilmesi amacıyla Deniz- Yardımcı Arama Koordinasyon Merkezi (YAKKM) kurma görev ve sorumluluğu verilmiştir.

Sahil Güvenlik Komutanlığı arama kurtarma faaliyetlerine ilişkin diğer hususlar “Deniz ve Hava Araçları Kazalarında Arama Kurtarma Yönetmeliği” ile düzenlenmiştir. Bu yönetmelikte Türk arama kurtarma bölgesinde kıyılardan itibaren deniz alanlarında arama kurtarma faaliyetlerinin koordinasyon görev ve sorumluluğu Sahil Güvenlik Komutanlığı’na verilmiştir.

SONUÇ

Ülkemiz özellikle bulunduğu coğrafi konumu ve iklimsel yapısı gereği doğal afetleri sıklıkla yaşamaktadır. Afet ve acil durumlar tam olarak önlenemeyen ancak yönetilebilir bir süreç olarak kabul edilmektedir. Sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerle birlikte can ve mal kaybının önlenmesi amacıyla acil durum yönetiminin önemi ön plana çıkmıştır. Afet ve acil durum yönetiminin önem kazanması ile afet ve acil durumlarda etkin bir müdahale sağlanması amacıyla TAMP hazırlanmıştır.

TAMP’a göre genel kolluk kuvvetlerini ilgilendiren “Güvenlik ve Trafik Hizmetleri” ile “Tahliye ve Yerleştirme Planlama” Çalışma Gruplarının ana çözüm ortağı olarak koordinasyon görevi İçişleri Bakanlığı’na verilmiştir. Bu görevlerden, güvenlik ve trafik hizmetleri Emniyet Genel Müdürlüğü’nce, tahliye ve yerleştirme planlama hizmetleri Jandarma Genel Komutanlığınca destek çözüm ortakları ile müştereken yürütülmektedir. Ayrıca T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın ana çözüm ortağı olduğu “Arama ve Kurtarma Çalışma Grubu”na destek çözüm ortağı olarak, Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde yer alan JAK, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan PAK ve Sahil Güvenlik Komutanlığı’nın arama ve kurtarma unsurları çalışmaları önem arz etmektedir.

Arama Kurtarma Bölgesinde (AKB) kıyılardan itibaren deniz sahalarındaki Arama Kurtarma faaliyetlerinin koordinatörü ise Sahil Güvenlik Komutanlığıdır. Polis Arama Kurtarma (PAK) ve JAK Tabur Komutanlığı yurt genelinde meydana gelebilecek her türlü doğa ve insan kaynaklı afetler ile olaylarda arama kurtarma faaliyetlerini AFAD ile koordineli şekilde yürütmektedir.

Her ne kadar çalışmamız kapsamında genel kolluk kuvvetleri incelenmiş olsa da diğer kolluk (özel kolluk) kuvvetlerinin de acil durumlarda görevleri bulunmaktadır. Örneklendirmek gerekirse Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 15 inci maddesinde “özel güvenlik görevlileri, görev alanı içerisinde meydana gelebilecek yangın, deprem ve sel gibi tabii afetlerde arama ve kurtarma görevlilerine yardımcı olmakla yükümlüdür.” Hükmü ile acil durumlarda özel güvenliklere iş birliği görevi verilmiştir.

Belediye Zabıta Yönetmeliğinin 17. maddesinde zabıtalara 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun gereğince yangın, deprem ve su baskını gibi hallerde görevli ekipler gelinceye kadar gerekli tedbirleri almak, görevi verilmiştir. Ayrıca anılan yönetmeliğin 47. Maddesinde “Acil durumlarda, kanun, tüzük ve yönetmeliklerde açıklık olmayan veya işin uygulanma tarzına dair emir bulunmayan yahut bunların uygulanmasında tereddüt hasıl olan işlerde belediye zabıtası memuru kendi sorumluluğu altında durumun gerektirdiği tedbirleri alır, keyfiyeti en kısa zamanda merciine bildirir.” Hükmü ile afet ve acil durumlar için zabıtalara görev ve sorumluluk verilmiştir.

Köy Korucuları Yönetmeliği 9 uncu maddesinde koruculara yangın, sel, deprem, toprak kayması, çığ gibi tabii afetleri bilgi edindiğinde, köy muhtarına ve en yakın jandarmaya bilgilendirme görevi verilmiştir.

Sonuç olarak ülke genelinde iç güvenliği sağlamak ve kamu düzenini korumakla yükümlü silahlı birer kuvvet olan; polis, jandarma ve sahil güvenlikten oluşan genel kolluk kuvvetleri kendi mevzuatı ile verilen asli görevlerinin yanı sıra, özellikle afet ve acil durumlarda; güvenlik, trafik, tahliye, yerleştirme ve planlama gibi hizmetlerin yanı sıra destek çözüm ortağı olarak arama kurtarma faaliyetlerinin de yerine getirilmesinde planlı bir şekilde çalışmalarını sürdürmektedirler.

Bütünleşik Afet Yönetimi Sistemi kapsamında afet ve acil durumların sebep olduğu zararların önlenmesi için tehlike ve risklerin tespiti ve personellerin eğitilmesi, afet sırasında gerekli arama kurtarma faaliyetlerinin yürütülmesi ile afet bölgesinde suç ve suçluluğun önlenmesi ve kurbanların kimliklendirilmesi başta olmak üzere afet sonrasında soruşturma yürütülmesi görevini yürüten kolluk kuvvetleri acil durum yönetiminin önemli bir parçasıdır.

KAYNAKÇA

Yararlanılan Mevzuatlar

2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu (12/3/1983 Tarih ve 17985 Sayılı RG.)

2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu (13/7/1982 Tarih ve 17753 Sayılı RG.)

5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı İle İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun (17/6/2009 Tarih ve 27261 Sayılı RG.)

2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (14/07/1934 Tarih ve 2751 Sayılı RG.)

Jandarma Teşkilat, Görev Ve Yetkileri Yönetmeliği (12/12/2016 Tarih ve 2016/9741 BKK, 21.01.2017 Tarih ve 29995 Sayılı RG.)

- Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği (12/12/2016 Tarih ve 2016/9743 BKK, 21/01/2017 Tarih ve 29995 Sayılı RG.)
- Deniz ve Hava Araçları Kazalarında Arama Kurtarma Yönetmeliği (16/10/2020 Tarih ve 3095 Cumhurbaşkanlığı Kararı, 17/10/2020 Tarih ve 31277 Sayılı RG.)
- İşyerlerinde Acil Durum Yönetmeliği (18/6/2013 Tarih ve 28681 Sayılı RG.)
- Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği (26/2/2013 Tarih ve 2013/5703 Cumhurbaşkanlığı Kararı, 18/12/2013 Tarih ve 28855 Sayılı RG.)
- Belediye Zabıta Yönetmeliği (11.04.2007 Tarih ve 26490 Sayılı RG)
- Köy Korucuları Yönetmeliği
- Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliği (07.10.2004 Tarih ve 25606 Sayılı RG.)
- 668 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler İle Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (27.07.2016 Tarih ve 29783 Sayılı RG)
- TAMP, (2022) Türkiye Afet Müdahale Planı, Ankara: AFAD.

Kitap ve Makaleler

- Avaner T., Ayas Ö. (2021) "Jandarma Bölgesinde Afet Yönetimi ve Malvarlığına Karşı Suç: Elâziğ ve Malatya Depremleri Örnekleri", s.29
- Çapar, S. (Ed.) (2018) "Kolluk Kuvvetlerinde Acil Durum Yönetimi", içinde Kriz ve Acil Durum Yönetimi, Ed.: S. Çapar, Ankara: TİAV, s.171-179.
- Cunny F.C. (1989). Use of the Military in Humanitarian Relief, Intertect Relief and Reconstruction Corp, Dallas, Texas, USA.
- Etkin D. McBey K. ve Trollope C., (2011). The Military and Disaster Management: A Canadian Perspective on the Issue,
- Kaspak, A. (2021) "Kolluk Kuvvetlerinde Acil Durum Yönetimi" JSGA 2020-2021 Güz Dönemi, Yüksek Lisan Programı, Afet Mevzuatı, Suç ve Cezai Sorumluluk Dersi Ödevi, (Yayımlanmamış).

İnternet Kaynakları

- <https://www.afad.gov.tr/>
- <https://www.egm.gov.tr/>
- <https://www.jandarma.gov.tr/>
- <https://www.sg.gov.tr/>
- <https://www.icisleri.gov.tr/>
- <https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi>
- <https://dergipark.org.tr/tr/>
- <https://www.egm.gov.tr/belgeyonetimivekoordinasyon/gorevlerimiz>
- <https://www.egm.gov.tr/polis-arama-kurtarma>
- <https://www.egm.gov.tr/kriminal/olay-yeri-inceleme-sube-mudurlugu>
- <https://www.jandarma.gov.tr/joak/jak-tabur-komtanligi>
- <https://www.jandarma.gov.tr/jandarma-suulti-arama-ve-kurtarma-timleri-sak/>